

FUNKCIJE POKRETNOG ZAPREČAVANJA U BORBENIM DEJSTVIMA

PRILOG ZA DISKUSIJU

U našoj opštoj i stručnoj literaturi, naročito novijeg vremena, teme o pojedinim elementima borbenih sistema obrađivane su relativno malo. Posebno je nedovoljno pisano o tzv. parcijalnim problemima i pitanjima koja, sa stanovišta borbe u celini, predstavljaju njene segmente, odnosno više ili manje izdvojene funkcionalne celine. Jedno od njih je i problematika zaprečavanja, o kojem — kao i o mnoštvu drugih praktičnih pitanja — postoji čitava skala različitih razmišljanja. Ovaj rad je pokušaj da se o tome nešto određenije kaže.

*

O funkciji i načinu izvođenja zaprečavanja postoji u našim pravilima i literaturi veći broj sasvim konkretnih odredbi. Zaprečavanje se tretira, pre svega, kao značajan element borbenih dejstava, a u sistemima protivoklopne i protivdesantne borbe kao njihova nerazdvojna funkcija (ili, kako se to često kaže — njihov podsistem). Ostvaruje se primenom najraznovrsnijih prepreka (minsko-eksplozivnih i drugih), a organizuje i izvodi u toku priprema i za vreme borbe. S obzirom na to, predstavlja stalnu obavezu i zadatak komandi i jedinica svih stepena, naročito u borbi protiv oklopno-mehanizovanih i sličnih sastava. Za razliku od drugih vrsta dejstava, zaprečavanje ima i tu prednost što se može primenjivati gotovo u svim situacijama. Primena mu je znatno jednostavnija od mnogih drugih formi i, konačno, s obzirom na efekt dejstva, zahteva relativno male izdatke. Otuda, sa stanovišta opštenarodnog odbrambenog rata, ima izuzetan značaj u našim razmatranjima načina vođenja borbe protiv agresora.

Klasifikaciju zaprečavanja moguće je vršiti primenom veoma različitih kriterijuma i parametara. Uslovno, ono se može podeliti na dve osnovne vrste — plansko i pokretno, s tim što se

prvo izvodi načelno u pripremi operacija (borbenih dejstava), a drugo — u toku njihovog izvođenja (u procesu borbe). *Plansko* (osnovno ili blagovremeno) zaprečavanje zasniva se, pre svega, na temeljitoj proceni načina i pravaca dejstva protivnika, usvojenim doktrinarnim načelima o upotrebi jedinica sopstvene i protivnikove armije, materijalnim mogućnostima i slično, a ostvaruju ga, po pravilu, sve jedinice na celoj dubini odbrambene zone. Međutim, kako se početnom procenom ne može uvek doći do sigurnih zaključaka o veličini angažovanih snaga protivnika i načinu njihovog dejstva, neophodno je planiranje i tzv. *pokretnog* zaprečavanja koje se izvodi i organizuje uporedno s razvojem dinamike borbe. Pokretno zaprečavanje je, prema tome, takođe plansko, organizovano, plod potpunije ili manje potpune procene. Shvatiti ga drukčije — značilo bi prepustiti se stihiji i slučaju, što u borbi može dovesti do teških posledica. U suštini, ono čini dopunu prethodnog zaprečavanja, ali se — za razliku od njega — izvodi u onim rejonima i na onim pravcima gde neprijatelj ispolji trenutna dejstva. Iako je termin najčešće stvar konvencije, izraz *pokretno* zaprečavanje i suštinski odražava bitna obeležja ove vrste zaprečavanja: izvodi se na pravcima koji nisu zaprečeni, ali su planirani; zasniva se na pokretu snaga i sredstava iz jednog ili više rejona ka jednom ili više pravaca; i, konačno, ne mora se izvršavati ako se za tim ne ukaže potreba.

U sistemima protivoklopne i protivdesantne borbe (odbrane, zaštite) zaprečavanje čini jedan od najznačajnijih elemenata. Između ostalog, to je potvrdila i praksa drugog svetskog rata, ali su značajna i iskustva mnogih ratnih sukoba novijeg vremena (korejskog rata, oslobodilačke borbe naroda Indokine, Alžira, Vijetnama, izraelsko-arapskih ratova i dr.). Kao komponenta protivoklopne borbe, zaprečavanje se javlja, u stvari, ili kao dopuna ili kao sadejstvujući faktor PO odreda i ostalih PO sredstava i jedinica, a ostvaruje se, najčešće, pokretnim grupama za zaprečavanje (PGZ) i grupama za zaprečavanje (GZ). Kada je, međutim, reč o protivdesantnoj borbi, funkcija zaprečavanja dobija na značaju u onoj meri u kojoj i mogućnosti vazdušnih desanata postaju realnije (upravna srazmera). S obzirom na to što gotovo u svim moderno opremljenim armijama helikopteri postaju jedan od bitnih činilaca taktičko-operativnih dejstava, a tzv. vertikalni manevar jedno od osnovnih obeležja dejstava KoV i RV, i celokupni sistem PDO treba organizovati, pripremati i ostvarivati umnogome drukčije nego ranije. U tim relacijama treba posmatrati i ulogu zaprečavanja, naročito pokretnog. Naime, kako je prethodno (plansko) zaprečavanje svih rejona (objekata) na koje bi neprijatelj mogao da desantira svoje snage praktično nezvodljivo, pokretno zaprečavanje ostaje kao jedina stvarna mogu-

čnost, makar se izvodilo i manjim snagama i oskudnijim (katkada improviziranim) sredstvima.

Kojim sredstvima i na koji način treba izvoditi pokretno zaprečavanje? O tome, koliko je meni poznato, postoje različita mišljenja. Čini mi se da nije sporna teza koja uslovljava uspeh i efikasnost pokretnog zaprečavanja pravovremenim formiranjem i predviđanjem inžinjerijskih i drugih jedinica za izvršenje ovih zadataka. Šmatra se da to treba da budu, pre svega, grupe za zaprečavanje (GZ) i pokretne grupe za zaprečavanje (PGZ), od kojih se druge formiraju, načelno, za pomoćne i manje branjene pravce (mada tako ne mora biti), a prve — za težišne rejone. I jedne i druge svoje zadatke obavljaju, u prvom redu, miniranjem i rušenjem, ali, prema potrebi, mogu da primenjuju i druge postupke. S tim u vezi često se nameće pitanje sastava PGZ i načina njihovog obrazovanja. U tom pogledu diferencirala su se dva stava: jedan, koji zastupa tezu da PGZ treba stvarati samo i isključivo od formacijskih inžinjerijskih jedinica (s neophodnim transportnim sredstvima i sredstvima za zaprečavanje) i, drugi, koji ukazuje na potrebu i celishodnost šireg uključivanja jedinica u PGZ, pa čak i formiranja privremenih združenih sastava za te svrhe. Prihvatanje prvog koncepta gubi, međutim, iz vida nekoliko faktora: da je tempo dejstava jedinica u odnosu na drugi svetski rat povećan za 3 — 5, a ponegde i do 10 puta; da su gotovo u svim savremenim armijama borbeni delovi mehanizovani do 100% i osposobljeni za pokrete i dejstva van komunikacija; da se helikopter kao borbeno i transportno sredstvo sve više primenjuje i da njegova uloga neprekidno raste, posebno u pogledu manevra i mogućnosti transporta; da nuklearna borbeno sredstva predstavljaju snažno sredstvo za stvaranje »slobodnih« prostora na teritoriji protivnika, čime se povećavaju i mogućnosti brzih prodora oklopnih snaga; da je vazдушnim putem (helikopterima i avionima) moguće skoro u svim uslovima prebacivati oklopne snage u bližu ili veću dubinu odbrambene zone; i, konačno, da će dejstva na privremeno posednutoj teritoriji, prvenstveno zbog mogućnosti primene desanata, imati sasvim drukčija obeležja nego u drugom svetskom ratu s obzirom na isprekidanost i nepotpunu definisanost fronta, veće mogućnosti iznenađenja i dejstva sa neočekivanih pravaca.

Prirodno je da u takvim uslovima težište mora biti na združenim sastavima, naročito oklopnim jedinicama. Istovremeno, to ukazuje i na potrebu mehanizovanja snaga koje učestvuju u pokretnom zaprečavanju, neophodnost veće ekspeditivnosti i sigurnosti komandovanja, obavezu usklađivanja planova dejstava ovih snaga s

ostalim jedinicama, nužnost radikalnog skraćivanja vremena za izvršenje zaprečavanja, i — što je, možda, najvažnije — obavezu jedinice koja izvodi zaprečavanje da štiti prepreku i vatrom sprečava manevar protivnika. S obzirom na to što osnovna sredstva zaprečavanja čine minsko-eksplozivne prepreke i sredstva za borbu protiv oklopnih vozila, najkorisnije je ako nosioci ovih zadataka budu, pre svega, inženjerske i PT jedinice, što ne znači da u određenim situacijama sastav ne može biti i drukčiji. U protivdesantnoj borbi, na primer, nosioci zaprečavanja mogu biti i pešadijske jedinice, pogotovo onda kada osnovne snage desanta čine laki pešadijski delovi. Na privremeno posednutoj teritoriji, pogotovo u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata, zaprečavanje će imati, takođe, mnoštvo osobenosti. Već sama okolnost što su na tom području ranije vođene borbe (i obostrano izvođeno zaprečavanje), nametaće i braniocu i agresoru problem ustanovljavanja rejona rasporeda minsko-eksplozivnih prepreka, jer će od toga često zavisiti mogućnost pokreta i slobode dejstava. Za snage agresora problem će biti utoliko službeniji i teži, jer će biti neprekidno suočen s najraznovrsnijim oblicima dejstava svih odbrambenih struktura, što će mu praktično onemogućiti preduzimanje efikasnih mera protiv zaprečavanja. Uz ovu osnovnu specifičnost javljaće se i druge specifičnosti: mogućnost iznenadnih obostranih dejstava iz različitih pravaca ka jednom ili više rejona; česta primena manjih taktičkih desanata i diverzantskih akcija; masovna upotreba helikoptera za transport ljudstva i materijalnih sredstava; ograničenost minsko-eksplozivnih sredstava za zaprečavanje i teškoće u snabdevanju i čuvanju rezervi; neophodnost angažovanja što većeg broja jedinica za zadatke zaprečavanja, s obzirom na mali broj stručnih, inženjerskih jedinica, i dr.

Način dejstva PGZ i GZ, i osnovna pitanja u vezi s njihovim formiranjem — čine drugi kompleks problema, koji proizilaze već iz funkcije pokretnog zaprečavanja. Što se tiče načina dejstava PGZ, dva momenta su posebno značajna: prvo, da će grupa dejstvovati gotovo uvek u uslovima stalne prisutnosti protivnika i, drugo, da vreme njenog zadržavanja na liniji susreta najčešće neće biti duže od 1—2 časa. Oba ova činioca moraju se imati stalno u vidu, naročito pri planiranju vremena kada PGZ treba da krene na izvršenje zadatka i proračuna potrebnog vremena za dolazak na liniju susreta.

Pri određivanju jačine i sastava GZ i PGZ, obično se uzimaju u obzir sledeći činioci: širina i broj (tenkoprohodnost) pravaca na linijama susreta; veličina i sastav očekivane jedinice protivnika; raspoloživa sredstva i tehnička opremljenost jedinice za transport i

borbu; mogućnost organizacije veze i komandovanja i dr. Pri tome se polazi od iskustvene norme da inženjerska četa može da postavi za jedan čas 250 — 300 PTM (ručno) ili izradi 250 — 300 m minskog polja, a minopolagačem 800—900 PTM ili približno toliko minskog polja. Kako se grupe za zaprečavanje (GZ) formiraju s isključivim zadatkom rušenja komunikacija i objekata i manjih miniranja — ti zadaci opredeljuju i njihov sastav i jačinu. Budući da je rušenje specifična i stručna radnja, prirodno je da ga najuspešnije mogu izvršavati samo inženjerske jedinice, utoliko pre što one, po pravilu, deluju na onim pravcima koje protivnik najupornije i brani. U takvim slučajevima verovatno neće ni biti potrebe za ojačavanjem GZ drugim jedinicama. Izuzetno, mogu se formirati i tako da im stručno jezgro čine inženjerci, a glavninu — vojnici i starešine drugih rodova. Osnovni princip, međutim, ni tada ne sme da bude prenebregnut — jačinu i sastav GZ treba određivati zavisno od zadatka koji joj se dodeljuje i konkretnih uslova u kojima će da izvodi zaprečavanje.

U borbenom poretku više jedinice, grupama i pokretnim grupama za zaprečavanje mesto se određuje na osnovu tri bitna elementa: zadatka koji im je namenjen, raspoloživih komunikacija i opremljenosti za transport. Kada situacija to dozvoljava, rejon rasporeda PGZ treba da pruža uslove za dejstvo na 1 — 2 osnovna i 1 — 2 eventualna pravca, kao i za dejstvo ka eventualnim rejonima vazdušnih desanata. Načelno, PGZ se ne isturaju bliže prednjem kraju, jer im se time umanjuje mogućnost manevra. Ukoliko imaju osnovni zadatak dejstva protiv VD — rejon rasporeda određuje im se u blizini desantne prostorije, ali tako da obezbedi istovremeno dejstvo na što više pravaca. Za razliku od PGZ, grupama za zaprečavanje mesto u borbenom poretku ne određuje se, po pravilu, fiksno. Svaka grupa zadužuje se (čini odgovornom) za jedan ili više pravaca, uz obavezu posedanja svih ili samo pojedinih objekata, i dejstvo na njima. U praksi, njihovo dejstvo moguće je čak i ispred prednjeg kraja, ukoliko postoje objekti na komunikacijama koje treba rušiti.

Organizacija sistema komandovanja i obezbeđenje kontinuirane veze s komandom za čije potrebe i po čijem naređenju deluju — malo je gde toliko značajno kao u grupa za zaprečavanje. Bez sigurne veze, zadatak se neće izvršiti uopšte, ili se neće izvršiti u pravom momentu, što u oba slučaja može da ima izuzetno teške posledice. Ovo je posebno značajno za GZ, koje izvode rušenja prema neposrednom naređenju ovlašćenih komandanata. Zbog toga je najcelishodnije da se veza organizuje preko više kanala ili, pak, da se predstavnici komande blagovremeno upute u sve važnije GZ i PGZ.

Potpukovnik
Dmitar VUKELIĆ